

KRÖNIKA

Kökets löjliga preciosa

"Dagens landslagskockar har låtit sina kammar växa ordentligt"

Är det möjligt till att ha varit på krogen, eller rent av på restaurang, på sistone och smörjt kråset? Nej, det är det inte. Om ni nu har varit på offentligt utskänkningsställe så har ni varit på "kök, bar och matsal" eller på "bar och kök" – gärna på ett ställe som heter något en-, ibland tvåstavigt (Salt, Citron, Cream, Glas etc).

Ingen bransch, inklusive modedito, tycks vara föremål för en sådan kloning som restaurangbranschen. Tänk bara att begreppet "matsal" återkommit i halva stan – ett ord som får oss att tänka på forna tiders uttristade skolbespising, vilket knappast är meningen. Inte bara namn och beteckningar är klonade – så är även inredning och matsalar. Plötsligt tvingar hart när varenda krog sina gäster att sitta i (på?) märkliga och fasanfullt obekväma kombinationer av stol och fåtölj (minus armstöd). Alla textiler har slängts i närmaste soplår, både mattor och gardiner. Resultatet blir att all krogkonversation numera har upphört. Det är onekliga en märklig avsocialisering av en institution som en gång bland annat skapades för att människor skulle få kontakt och kommunicera. Men det stämmer väl in på vår sus- och brusepoks övergripande sociala mönster, där tv-flimret, allmänsladdret och mobilpladdret har ersatt samtalet.

ÄT NI EN BIFF MED LÖK på barenmatsalenköket? Inte?

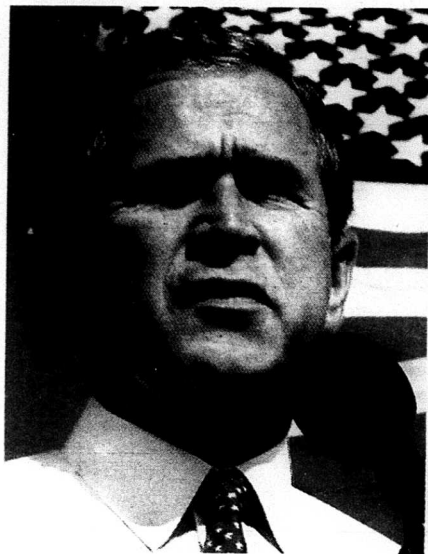
Trodde väl det! Den värderade läsaren kanske minns sig en klassisk replik från "Fawley Towers": "Prententious, moi?" Ty prententious (alias "kreativt") är det numera på alla restauranger som aspirerar på gourmet-stuk. Anhopningen av ingredienser på tallriken som omger själva rättens svajiga torn (eller är tornet ute nu?) är näst intill oräknelig och disparata smaker krockar som i en sämre amerikansk biljaktfilm.

Förr krävdes kanske en liten fransk matparlör när vi bevistade finkrog. Tro inte att det är till fyllest med en sådan i dag. Nu krävs det ett smärre parlorbibliotek för att matsedeln över huvud taget skall kunna läsas. Och det är inte säkert att det räcker med parlörer – jag har läst på menyer och i recept, slagit upp men inte lyckats hitta ordet ifråga. Dessutom heter det mesta någonting annat och består av någonting annat. Man kan till exempel hitta Club Sandwich där kycklingen är utbytt mot lamm eller en Wallenbergare gjord på rippfärs i stället för kalvfärs. Frågan är om det då längre är vare sig det ena eller det andra? Ungefär som alkoholfri vodka (det vill säga vatten). Allt som varit i ugnen är "rostat", varenda röra av något slag är "salsa". Och det nya franska heter (för närvarande) "cross over". Prententious? Oui!

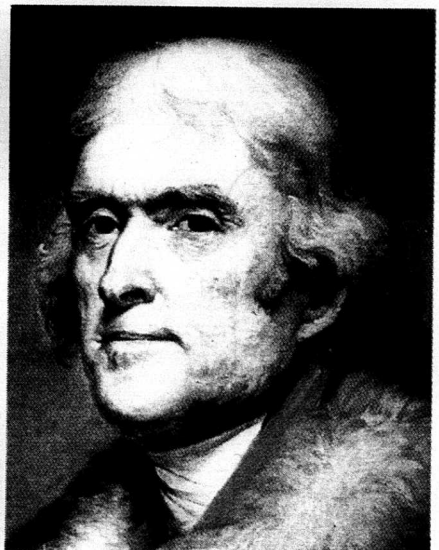
DAGENS LANDSLAGSKOCKAR HAR LÅTIT sina kammar växa ordentligt. I vår lilla hönsgård är de – eller vill vara – stjärnor av Bocuse-slaget. Det räcker med att titta på något av tv-kanalernas oanvändbara matlagningsprogram för att bli viss om den saken.

Det prententiösa har blivit ett mål i sig. Fredsgatan 12:s kokbok signerad Melker Andersson är oanvändbar i ett vanligt kök (för att bara ta ett exempel). Av snårigheten (ungefär som i en viss sorts modern poesi) har blivit kult. Inte för att det förkonstlade och prententiösa inom finare matlagning är något nytt. Inom den klassiska kokkonsten gjorde mästarerna allt vad de kunde för att råvarorna skulle smaka som någonting annat och se ut som någonting annat. Det "nya franska köket" (minns ni det) skulle ändra på detta med resultatet att den tillkrånglade färdigheten och de tvåbranta smakkollisionerna blev regel – till sist så ägnat att en av de huvudsansvariga, Bocuse själv, numera säger sig föredra husmanskost på franska.

Självfallet hyllar samtidigt våra unga mästarkockar den "genuina husmanskosten". Självaste världsmästare Dahlgren gör det numera, enligt Svenska Dagbladet, enklare i köket, åtminstone när han presenterar sin nya kokbok. Och i all enkelhet presenterar tidningen en vioblyg liten hemmarätt ur sagda skrift: anklöverparfait. Det är bara att ha till exempel anklöver, svart tryffel och tryffelolja (å ungefär tusen riksdaler litern) hemma och den enkla förrätten är fixad.



Bush – vinnare av en kraftmätning av groteska proportioner.



Jefferson – tankfullt grubblande på självständighetsförklaringen.

Annorlunda syn på Amerikas frihetskrig

Det amerikanska rebellupproret var en sällsynt brutal kraftmätning. I en imponerande genomgång belyser Ray Raphael nya sidor av händelserna i USA åren 1776 till 1783.

Historia

The American revolution – a people's history

Ray Raphael

Profile, 2001

De avsnitt i amerikanska läroböcker i historia som skildrar det sjuåriga krig som slutligt skilde de tretton kolonierna från moderlandet söker understundom sin like i infantilitet. Ögonblicksbilderna växer till mytiska dimensioner. George Washington som korsar Delawarefloden mitt i vintern. Thomas Jefferson vid sin skrivpulp tankfullt formulerande självständighetsförklaringen. Patrick Henry med handen på hjärtat som talar till Virginias lagstiftande församling: "Give me liberty or give me death."

Att verkligheten i själva verket såg annorlunda ut är för europeiska historiker en självklarhet men något som deras amerikanska kolleger ibland haft svårt att smälta.

I EN NYUTKOMMEN BOK HÅLLER den amerikanske historikern Ray Raphael räfsat och rättar ting bland de skrönor och myter som omger det amerikanska rebellupproret. Genom en imponerande genomgång av brev och dagböcker från åren 1776 till 1783 tecknar han bilden av en sällsynt brutal och hänsynslös kraftmätning. Kriget fördes i lika hög grad mellan brittiska och amerikanska styrkor som mellan lojalister och självständighetsivrare.

Liksom vid alla inbördeskrig splittrades landet på grymmast tänkbara sätt.

Ray Raphael visar med rakknivsskarp precision hur frigörelsekriget banade väg för nästa stora inbördeskrig ättio år senare.

Ett intressant tema som Raphael penetrerar är hur indianer och neger-slavar utnyttjades som spelbrickor under kriget. Ett ofta förtiget faktum är att Virginias engelske guvernör Lord Dunmore redan i början av konflikten utfärdade en proklamation som återgav alla slavar deras frihet. Efter kriget, då de engelska trupper-

na hade lämnat Amerika, tog de vita segrarna på ett sällsynt hänsynslöst sätt ut sin hämnd på de slavar som hade vågat hävda sin lagliga frihet.

Raphael interfolierar sina socialpolitiska slutsatser med rapsodiska skildringar från själva kriget. Efter självständighetsförklaringen 1776 var fransmännen inte sena att söka revansch för nederlaget i sjuariskriget fjorton år tidigare och slöt snart upp på upproresmakarnas sida.

Det råder ingen tvekan om att de franska förrädsfartygen höll Washingtons armé under armarna med vapen och förnödenheter. Likaså står det klart att den franska örlogsfloattan utgjorde ett livsavgörande stöd för sina amerikanska allierade. Men det är en av historiens stora paradoxer att Ludvig XVI som satsade så hårt på att stötta dem som i Amerika sjöng frihetens och jämlikhetens löv, senare skulle falla brutalt offer för sina landsmäns anammande av de revolutionära doktrinerna.

VAR DÅ UTGÅNGEN AV KRIGET GIVEN? Det är en akademisk tvistefråga av ständigt återkommande intresse huruvida Lord Cornwallis gjorde rätt i att kapitulera vid Yorktown 1781. Helt klart är att britterna gjorde både strategiska och taktiska missbedömningar under själva bataljen, men det hade troligtvis varit möjligt för sir Henry Clinton och New York-armén att undsätta den belägrade staden. Vad som hade hänt om Cornwallis hållit ut vid Yorktowns yttre befästningar ytterligare några veckor står därför skrivet i stjärnorna. År 1782, det vill säga året efter Yorktown, vann den brittiske amiralen sir George Rodney en lysande seger över den franska huvudflottan vid Des Santes. Detta innebar i praktiken att den brittiska flottan nu effektivt kunde skära av de amerikanska förbindelselederna.

Men historien ville annorlunda. George Washington valdes 1789 till Amerikas förste president. Detta blev det historiska startskottet för en ny politisk kultur, som vart fjärde år kulminerar med en politisk kraftmätning som numera har antagit så groteska proportioner att en brittisk dagstidning i november 2000 utbrast på sin första sida: "What a Mickey Mouse way to run a country!"

WILHELM ENGSTROM